

**Използване на изкуствен интелект при решаване на юридически казуси –
проблеми и перспективи**
Елица Куманова

**Application of artificial intelligence in solving legal cases –
problems and perspectives**
Elitsa Kumanova

Abstract:

The significance of the topic of this paper stems from the lack of modern scientific research that comprehensively examines the problematic aspects related to the use of artificial intelligence in solving legal cases.

In recent decades, a modern civilized understanding of the essence of law as a complex and contradictory social phenomenon of human culture, characterized by its multiplicity, has been formed in Bulgarian legal science. This multiplicity goes beyond the traditional transcendental foundations of law and is directed towards the institutionalization of a fundamentally different reality - digital reality. The use of artificial intelligence systems can significantly contribute to achieving sustainable development goals. The application of artificial intelligence in the educational process can be considered in two aspects - as a manifestation of a legal fact and from the point of view of the functional structure of law.

Keywords: state functions, jurisdiction, European Strategy for Artificial Intelligence

For contacts: Assoc. prof. Elitsa Kumanova, University of Ruse, ekumanova@uni-ruse.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

Основната цел на настоящия доклад е изследване на прилагането на изкуствения интелект при обучението по специалността "Право" с оглед на реализирането на правораздавателната функция на държавата. Значимостта на темата на настоящата разработка произтича от липсата на съвременни научни изследвания, които комплексно да разглеждат проблемните аспекти, свързани с използване на изкуствен интелект при решаване на юридически казуси. Фундаментално условие за създаване на правен режим на използването на изкуствен интелект, е доверието като предпоставка за гарантиране на ориентиран към човека подход към изкуствения интелект. За да се постигне това, трябва да се гарантира надеждността на изкуствения интелект, която предпоставя и обуславя неговата ценностна същност.

ИЗЛОЖЕНИЕ

1. Образователната функция на държавата като проявление на нейната социална същност е свързана с множество аспекти на различните етапи на образователния процес. Пресечната точка на образователната функция на държавата и правораздаването в широк смисъл е използването на изкуствен интелект. Единните държавни стандарти за обучението на бъдещите юристи са свързани с придобиването на практически умения и компетентности за:

- формулиране и защитаване на правна теза;
- анализ на съдебната практика;
- решаване на казуси;

- извършване на научно-юридическо проучване, включително на работа с национални и чуждестранни правно-информационни системи;
- академично писане;
- участие в дебати, реторика и съдебна реторика;
- подготовка и провеждане на преговори по юридически казус;
- подготовка на проекти на юридически документи, включително на нормативни актове, договори, правни съвети, искиви молби, отговори на искиви молби, жалби, подготовка на пледоарии, административни актове, актове за установяване на административни нарушения, наказателни постановления, съдебни актове и други процесуални документи.

2. Правото е изкуство на доброто и справедливото. С тази формулировка римските юристи осмислят модела на благородни очаквания за създаване на съвършенство на политикоправния ред. Българската конституция от 1991 г. създава оптимални условия за реализиране на суверенната държавна власт в контекста на спазването на личната правна сфера на гражданите чрез прилагане на фундаменталния принцип на разделение на властите. Съгласно чл. 8 държавната власт се разделя на законодателна, изпълнителна и съдебна. Съдебната власт е държавна власт, която защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата на основание на устройствен закон, който урежда устройството и принципите на дейността на органите на съдебната система. В посочения аспект най-важната функция на държавата е правораздавателната като средство за решаване на правни спорове.

Правните спорове са външно проявени противоречия на действия на правните субекти, което има две форми – неоснователно отричане на правото и корелативното задължение или неоснователно претендиране на субективното право. [1] Задача на съдебната защита е възстановяване на законосъобразното развитие на правоотношенията чрез защита на правоимащите субекти и санкция спрямо правонарушителите. Правото на защита в хода на едно гражданско дело се състои в гарантирана от закона възможност за участие в производството и въздействие върху хода на процеса чрез процесуални действия.

3. През последните десетилетия в българската правна наука се оформя едно съвременно цивилизовано разбиране за същността на правото като сложен и противоречив социален феномен на човешката култура, което се характеризира със своята многобитийност, която надхвърля класическите трансцедентни основания на правото и се насочва към институционализирането на една коренно различна реалност – дигиталната реалност. Целта е да се създаде адекватен правен режим относно използването на изкуствения интелект в образователния процес. За да достигне нивото на човешката интелигентност, една експертна система се доверява на два компонента: база от знания и механизъм за изводи. Базата от знания е организирана колекция от факти за областта на системата. Механизмът за изводи интерпретира и оценява фактите в базата от знания, за да даде отговор. [2]

Терминът "изкуствен интелект" е утвърден като научна категория преди седем десетилетия, за да представи идеята за създаване на машина, която може да извършва интелектуални задачи, по сходен начин като задачи, извършвани от човек. За да достигне нивото на човешката интелигентност, една експертна

системаразчитата на два компонента: база от знания и механизъм за изводи. Базата от знания е организирана колекция от факти за областта на системата. Механизмът за изводи интерпретира и оценява фактите в базата от знания, за да даде отговор. [3] Основната характеристика на изкуствения интелект е, че той изисква система за правилно интерпретиране на данните за да взема решения, което означава, че непрекъснато се адаптира въз основа на как се учи и как може да предприеме курс на действие.

Класическият изкуствен интелект се използва основно за разпознаване, класификация и анализ – например да открие дали в даден образ има лице, или да предвиди тренд на финансов пазар. През последните години се появи ново направление – генеративният изкуствен интелект - Generative AI или GenAI. Това са модели, които не просто анализират данни, а създават ново съдържание - текстове, изображения, музика, програмен код и дори правни документи. Генеративният изкуствен интелект създава ново съдържание, базирано на големи бази данни от информация, като използва алгоритми за създаването, промяната или синтезирането на информация. [4]

При прилагане на държавните стандарти на обучение по специалност „Право“, по-конкретно при изучаването на правната уредба на различни области на обществените отношения могат да се прилагат различни правно-информационни платформи. Чрез тяхното използване се постига оптимизиране на правните проучвания по отношение на съдебната практика, която се явява източник на правото с юридически значение. С най-голяма приложимост при семинарните упражнения и учебната практика се отличават следните системи:

ПРАВЕН ИНТЕЛЕКТ ЗА ПРАВНИ ПРОУЧВАНИЯ

ПРАВНИ ПРОУЧВАНИЯ С ПРАВЕН ИНТЕЛЕКТ

Процес за оспорване на административен акт

СЪП Какъв е процесът за оспорване на административен акт според Административнопроцесуалния кодекс?

ПИ Процесът за оспорване на административен акт според Административнопроцесуалния кодекс (АПК) включва следните етапи:

- 1. Подаване на жалба:** Жалбата трябва да е написана на български език и да съдържа необходимите данни, като трите имена и адреси на подателя, акта, който се оспора, органа, който го е издал, възразенията и тяхното основание, исканията и подпис на подателя, както е предвидено в чл. 85 от АПК [член 85, АПК].
- 2. Срок за обжалване:** Стандартният срок за подаване на жалба по съдебен ред е 14-дневен от съобщаване на акта, но може да бъде удължен до два месеца, ако административният акт или съобщението не съдържат указания пред кой орган и в какъв срок може да се подаде жалба, съгласно чл. 140 от АПК [При постановяване на... Решение № 9075 от 22.07.2...].
- 3. Компетентен орган:** Жалбата се подава пред административен съд по постоянен адрес или sediulicito на адреса, съгласно чл. 133 от АПК [член 133, АПК].
- 4. Производство и решение:** Компетентният орган се произнася с мотивирано решение, с което обявява акта за нищожен, отменя го, или отхвърля жалбата, в сроковете, посочени в чл. 97 от АПК [член 97, АПК].
- 5. Право на касационно обжалване:** Може да се подаде касационна жалба пред петчленен състав на Върховния административен съд в 14-дневен срок от съобщаването на решението [Член 140, В. Адм. Съд. № 2000 от 0 АПК, 1].

Въведете вашия въпрос...

Източници (13)

Източници от последното съобщение

- КОДЕКС ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ (ЗАГЛ. ИЗМ. - ДВ, БР Кодекс - 1999-12-17 - Последна промяна: 2025-07-04
- АДМИНИСТРАТИВНОПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС Кодекс - 2006-04-11 - Последна промяна: 2025-08-01
- ЗАКОН ЗА УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА Закон - 2005-03-02 - Последна промяна: 2025-06-10
- ЗАКОН ЗА ЧУЖДЕЦИТЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ Закон - 1998-12-23 - Последна промяна: 2025-08-27
- Решение № 11109 от 25.07.2013 г. на ВАС по адм. д. № 10999, Съдебно Решение - 2013-07-28
- Решение № 6098 от 8.05.2016 г. на ВАС по адм. д. № 2269/21 Съдебно Решение - 2016-05-09
- Решение № 4146 от 15.04.2015 г. на ВАС по адм. д. № 12834/ Съдебно Решение - 2015-04-15
- Решение № 2511 от 5.03.2024 г. на ВАС по адм. д. № 7324/20 Съдебно Решение - 2024-03-05
- Решение № 10539 от 13.11.2023 г. на ВАС по адм. д. № 7772/1 Съдебно Решение - 2023-11-13
- Решение № 8776 от 1.06.2023 г. на ВАС по адм. д. № 8381/20 Съдебно Решение - 2023-06-01
- Решение № 9075 от 22.07.2024 г. на ВАС по адм. д. № 3951/2 Съдебно Решение - 2024-07-22
- Решение № 9937 от 19.10.2023 г. на ВАС по адм. д. № 367/20 Съдебно Решение - 2023-10-19
- Решение № 12356 от 14.11.2024 г. на ВАС по адм. д. № 7022/ Съдебно Решение - 2024-11-14

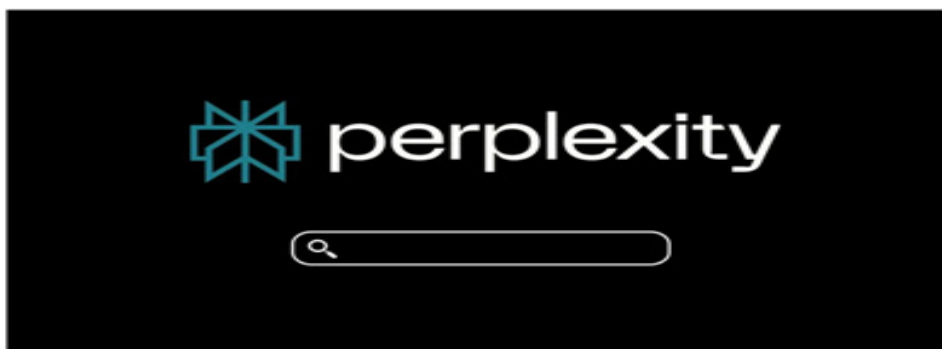
Този програмен продукт може да бъде използван за следните дейности - преглед и анализ на документи; правни проучвания; обобщаване на материали; създаване на процесуални документи и становища; изготвяне на договори. [5]

ПРАВЕН ПОМОЩНИК

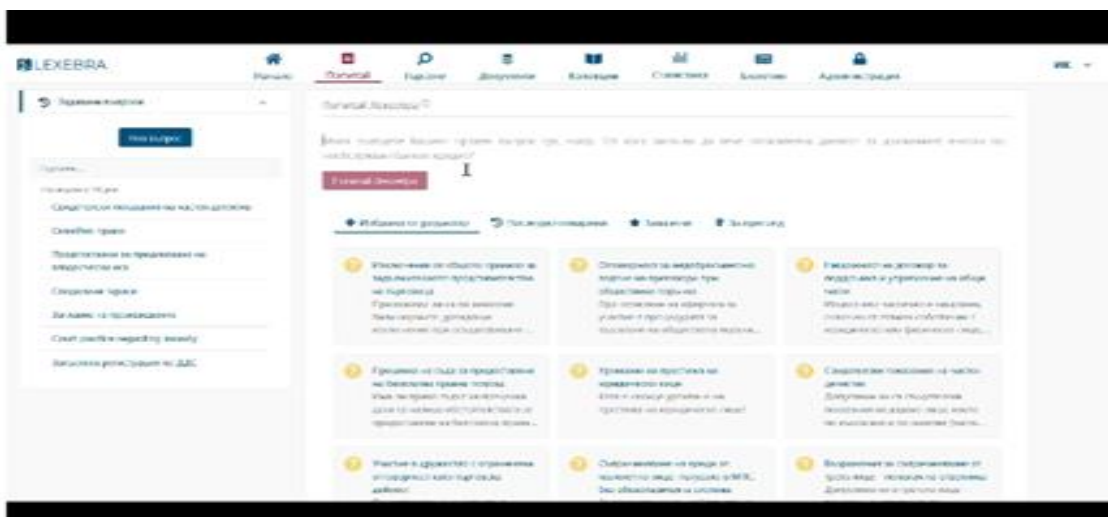
Този програмен продукт може да се включва при изготвяне на проекти на правни документи и при анализ и извличане на данни от правни документи. [6]

PERPLEXITY AI

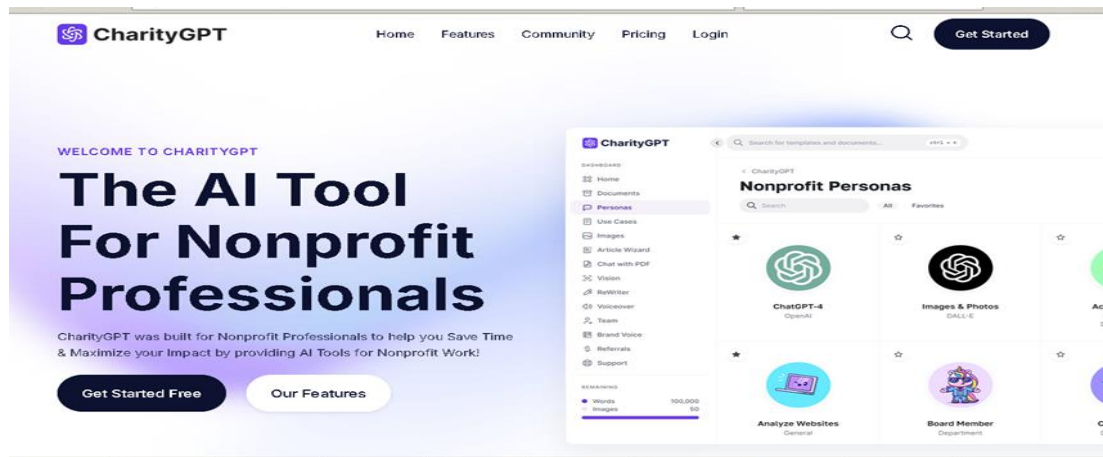
Продуктите на представената уеб-търсачка обработват потребителски заявки и синтезират отговори, като използват големи езикови модели и включват възможности за уебтърсене в реално време, предоставяйки отговори въз основа на текущо интернет съдържание, цитирайки използвани източници.[7]

ПРАВНА СИСТЕМА „ЛЕКСЕБРА“

Този експертен професионален изкуствен интелект обобщава съдебна практика подобно на начина, по който съдиите съставят тълкувателни решения – разглежда различни становища и ги синтезира в структуриран правен отговор. [8]

КЛАСИЧЕСКА ПЛАТФОРМА

Мотото на CharityGPT е „предоставя на организациите с нестопанска цел инструменти с изкуствен интелект, които да им помогнат да правят повече за по-малко време“. [9]

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представените платформи, които са подходящи при обучението в специалност „Право“ в контекста на юридическото аргументиране и решаването на правни спорове, имат акцесорен характер при образователния процес. Тяхната функция следва да се възприема като подходяща за използване на първия етап от решаването на юридически казуси – проучване на съдебната практика. В методологически аспект проучването е основа за прилагането на метода на сходството и метода на аналогията при реализирането на съдържанието правните норми.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Живко Сталев и колектив. Българско гражданско процесуално право. Десето издание. С., Сиела, 2020

[2] https://www.researchgate.net/publication/Izkustven_intelekt_osnovni_koncepcii [accessed May 06 2026]

[3] Ratten V., P. Jones, V. Braga. Artificial intelligence in international business Thunderbird International Business Review , February 2024

[4] <https://www.pravenintelekt.com/blog/ai-history-types-genai/> [accessed May 04 2026]

[5] <https://www.pravenintelekt.com/> [accessed May 05 2026]

[6] <https://apis.bg/bg/product/praven-pomoshtnik> [accessed May 05 2026]

[7] <https://www.perplexity.ai/> [accessed May 05 2026]

[8] <https://www.lexebra.com/> [accessed May 05 2026]

[9] <https://www.charitygpt.io/> [accessed May 05 2026]